

**Қазақстан Республикасы экология және
табиғи ресурстар министрлігі**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №50
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)
«16» шілдеге» 2024 ж.**

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «15» шілде күні 20 сағаттан «16» шілде күні 20 сағ. дейін 2024 ж.)

құрастырылған уақыты: 15.07.2024 ж.

Мекен жайы : Астана қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Саханова А.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Кизатова Д.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: ugpastana@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-53-38	e-mail: seli@meteo.kz

**2024 жылғы «16» шілдеге
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр, найзағай, күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (1,0-25,0 мм), бұршақ күтіледі. Батыстан, солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей уақыттарда екпіні 18-23 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 15-20 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 8-13 градус жылы.
Күнгей Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр, найзағай, күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (1,0-25,0 мм), бұршақ күтіледі. Батыстан, солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей уақыттарда екпіні 18-23 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 20-25 градус жылы.
Теріскей Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр, найзағай, күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (1,0-25,0 мм), бұршақ күтіледі. Батыстан, солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей уақыттарда екпіні 18-23 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 20-25 градус жылы.
Жетісу Алатау	Кей жерлерде жаңбыр, күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (1,0-20,0 мм), найзағай, күндіз бұршақ күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 9-14, күндіз 15-20 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 13-18 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Кей жерлерде жаңбыр, найзағай, бұршақ, дауыл, таңертең және күндіз қатты жаңбыр (1,0-15,0 мм) күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, екпіні 25 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 24-29 градус жылы.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Кей жерлерде жаңбыр, найзағай, бұршақ, дауыл, таңертең және күндіз қатты жаңбыр (1,0-15,0 мм) күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, екпіні 25 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 24-29 градус жылы.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр (1,0-20,0 мм), найзағай, дауыл күтіледі. Батыстан, солтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13, екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 9-14, күндіз 18-23 градус жылы.
Өгем жотасы	Жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр (1,0-20,0 мм), найзағай, дауыл күтіледі. Батыстан, солтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13, екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 20-25 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай күтіледі. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 20-25, күндіз 30-35 градус жылы.
Сауыр	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-7,0 мм), найзағай күтіледі. Оңтүстік-шығыстан соғатын жел солтүстік-батысқа ауысады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 28-33, кей жерлерде 23 градус жылы.
Тарбағатай	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-7,0 мм), найзағай, күндіз кей жерлерде бұршақ күтіледі. Оңтүстік-шығыстан соғатын жел солтүстік-батысқа ауысады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 18-23, күндіз 29-34 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Түнде кей жерлерде жаңбыр, найзағай, күндіз жаңбыр (1,0-14,0 мм), найзағай, кей жерлерде бұршақ, дауыл күтіледі. Оңтүстік-шығыстан соғатын жел солтүстік-батысқа ауысады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 18-23, кей жерлерде 13, күндіз 28-33, кей жерлерде 24 градус жылы.

2024 жылғы 15 шілдедегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен үш тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің ауытқуы бақыланды. Мыңжылқы – Кіші Алматы ө. гидрологиялық бекетінде су деңгейі 1 см-ге дейін көтерілді. Температуралық фон 6 °С-тан 22°С оң мән аралығында. 15 шілдеде таңғы сағат 5 те нөлдік изотерма 4232 м биіктікте болды.

**2024 ж. "15" шілдедегі
Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м ³ /с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 14.07	Мин. 15.07	08 сағ. 15.07	Күндіз 14.07	Түнде 15.07	Орт. 14.07	08 сағ. 15.07	Орт. 14.07	Макс. 14.07	08 сағ. 15.07		
1	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС	3017	13.4	6.1		7.4	0.9							
2	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС ГБ	3017			8.0			271	270				+1	*
3	Кіші Алматы	Тұйықсу а/б ГБ	2466			14.0			573	573				0	*
4	Кіші Алматы	Шымбұлақ МС	2200	21.0	10.1		3.6	1.2							
5	Кіші Алматы	Сарысай ө. сағасынан төмен ГБ	1928			16.0			283	281	3.31	3.36	3.15	-1	*
6	Кіші Алматы	Медеу ГБ	1700			19.0		0.6	119	115				-3	*
7	Батарейка	Просвещенец д/ү ГБ	1569			21.0			51	51	0.15	0.15	0.15	0	0
8	Кіші Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			22.0			195	194	3.04	3.13	2.96	0	*
9	Бұтақ	Бұтақ а. ГБ	1475			20.0			256	255				0	0
10	Үлкен Алматы	Көлден 1.1 км биіктікте ГБ	2654			13.0			322	321	5.23	5.42	5.03	0	*
11	Үлкен Алматы	Проходной ө. сағасынан 2 км жоғары ГБ	1471			20.0			277	279				0	*
12	Құмбел	саға ГБ	2150			16.0		3.0	92	91				0	0
13	Проходная	саға ГБ	1422			16.0			291	288	3.84	4.17	3.52	0	0
14	Терісбұтақ	саға ГБ	1362			18.0		3.0	215	215	1.51	1.51	1.51	0	*
15	Қаскелен	Қаскелен қ. ГБ	1133			20.0			310	309	9.82	9.94	9.71	0	*
16	Түрген	Таутүрген а. ГБ	1054			20.0			128	126	12.1	12.5	11.3	-3	1
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			20.0			231	231				0	*
18	Талғар	Талғар қ. ГБ	1199			20.0			202	200				-4	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдін солтүстік жағалауындағы ГБ	2500	18.8	8.0		3.1	0.5	236	245				+13	*
20	Баянкөл	Баянкөл а. ГБ				15.0		4.0	136	124				-1	3
21	Көктал	Аралтөбе а. ГБ				15.0			253	253	18.0	18.3	18.3	0	*
22	Мерке	Улбутұй қыс. ГБ							134	134	5.93	6.29	6.05	-1	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

«16» шілдеге» 2024 ж.

Қазақстанның таулы аумағына жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы кеңес беру

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі жағасуда. Нөлдік изотерма таңғы сағат 5-те 4232 м биіктікте болды. Орта таулы аумақта топырақтың ылғалдылығы жоғары. Кей жерлерде өткінші жаңбыр, найзағай, күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (1,0-25,0 мм), бұршақ күтіледі. Іле Алатауында қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз. Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары үшін сел түзуші факторлардың критерийлеріне жеткен кезде дауылды ескерту беріледі.
	Күнгей Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі жағасуда. Кей жерлерде өткінші жаңбыр, найзағай, күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (1,0-25,0 мм), бұршақ күтіледі. Күнгей Алатауында қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.
	Теріскей Алатау	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі жағасуда. Кей жерлерде өткінші жаңбыр, найзағай, күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (1,0-25,0 мм), бұршақ күтіледі. Теріскей Алатауында қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.
Жетісу	Жетісу Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі жағасуда. Кей жерлерде жаңбыр, күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (1,0-20,0 мм), найзағай, күндіз бұршақ күтіледі. Жетісу Алатауында қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі жалғасуда. Кей жерлерде жаңбыр, найзағай, бұршақ, дауыл, таңертең және күндіз қатты жаңбыр (1,0-15,0 мм) күтіледі. Қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі жалғасуда. Жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр (1,0-20,0 мм), найзағай, дауыл күтіледі. Қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-7,0 мм), найзағай, күндіз кей жерлерде бұршақ күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Шығыс	Сауыр	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі жоғары. Кей жерлерде жаңбыр (1,0-7,0 мм), найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.

Қазақстан	Қазақстандық Алтай	Маусымдық қар сызығы 2000 м биіктіктен жоғары орналасқан. Қар жамылғысының еруі жалғасуда. Түнде кей жерлерде жаңбыр, найзағай, күндіз жаңбыр (1,0-14,0 мм), найзағай, кей жерлерде бұршақ, дауыл күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
------------------	---------------------------	---

Сел қауіптілігінің деңгейі (5 Қосымша)

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз (6 Қосымша)

Сел қауіптілігінің деңгейі

Сел қауіптілігінің деңгейлері	Сел қауіптілігінің деңгейін анықтайтын факторлар	Сел үдерісінің даму ықтималдылығы	Қауіптілік дәрежесі	Қорғау шаралары
	Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, сұйық жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығының жоғары мәндері	Негізгі өзен аңғарында сел үдерісінің даму ықтималдығының жоғары болуы және негізінен таулардан шыға берісте сел массасының шөгуі	Өзен аңғарында және таулардан шыға берісте орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне үлкен қауіптілік	Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру
	Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, болжанатын сұйық жауын-шашынның мөлшерінің жоғары мәндері	Селдің негізгі өзен аңғарына шығу ықтималдығы және онда сел массасының шөгуі	Өзен аңғарында орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне потенциалды қауіптілік	Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру
	Сел қалыптасуының потенциалды ошақтары болған кезде төмен таулы аймақтағы салыстырмалы түрде төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығы	Селдің пайда болу ықтималдығы шамалы	Төмен таулы аймақтағы селдің пайда болу аймағындағы адамдар үшін потенциалды қауіптілік	Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу
	Төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның, сел пайда болу ошақтарының болмауы	Селдің қалыптасу жағдайлары жоқ	Қауіптілік жоқ	

Ақпаратты пайдалану кезінде "Қазгидромет" РМК-ға сілтеме міндетті

Сел қауіптілігінің белгілері және Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін (әсіресе арнаның бұрылыстарында), ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел ағынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Қатты жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қауіптілігінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

- ✓ Өзен арнасына (жайылмасына), құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.